

महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोग

प्रसिध्दी-पत्रक

महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनीने भार-नियमनासाठी पाळावयाची तत्त्वे व कार्यपध्दती

विजेच्या मागणीत वाढ झाल्यामुळे विजेच्या पुरवठा व मागणीतील तफावतीमध्ये वाढ झाली. परिणामी, भार-नियमनात वाढ करण्याची गरज निर्माण झाल्याचे कारण देऊन, भार नियमनाची तत्त्वे व कार्यपध्दती यांत बदल करण्याचा प्रस्ताव, महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी (महा वितरण) ने, आयोगाकडे मंजूरीसाठी सादर केला आहे.

२. महा वितरणच्या दिनांक १२ डिसेंबर, २००५ च्या प्रस्तावावर जनतेकडून सूचना व अभिप्राय मागविण्यांत आले होते. तसेच १९ डिसेंबर पासून २३ डिसेंबर, २००५ पर्यंत नागपूर, औरंगाबाद आणि मुंबई येथे जाहीर सुनावण्याही घेण्यांत आल्या. त्यानुसार, आयोगाने १० जानेवारी, २००६ रोजी सुधारित आदेश पारित केला आहे.

३. या सुधारित आदेशामध्ये, आयोगाने या विषयावरील दिनांक ३ ऑगस्ट, २००५ रोजी काढलेल्या आदेशांतील भार नियमन कार्यपध्दतीची ढोबळ तत्त्वे कायम ठेवण्यांत आली आहेत. या आदेशाची आणि त्याचप्रमाणे भार नियमनाची कार्यपध्दत व तत्त्वे यांमध्ये केलेल्या बदलांची ठळक वैशिष्ट्ये खालील प्रमाणे आहेत:-

(ए) आयोगाचे असे मत आहे की, ८ तासाचे भार नियमन आधीच जास्त आहे आणि ते आणखी १२ तासापर्यंत वाढविणे आयोगाच्या तत्त्वाविरुद्ध आहे. वस्तुतः महा वितरणने भार नियमन या पूर्वीच १२ तासाचे केले आहे. परंतु, १२ तासाच्या उच्च मर्यादेस जर परवानगी दिली नाही तर ग्रीडच्या सुरक्षिततेसाठी, पूर्वी प्रमाणेच, महा वितरणाला अति उच्च दाब वीज वाहिन्या बंद कराव्या

लागल्या असत्या आणि ग्राहकांना मोठ्या प्रमाणात अंधाराला सामोरे जावे लागले असते. अशी कार्यवाही, फक्त आणीबाणीच्या परिस्थितीतच केली जाते. ती पूर्व-नियोजित नसते व तशीच ती खूप विघातक असते. अशा परिस्थितीमध्ये, ०००विद्युत ग्राहकांना त्यांचे कार्यक्रम ठरविण्याची संधी मिळत नाही. त्यामुळेच, भार नियमनाची कमाल मर्यादा १२ तासापर्यंत वाढविण्यास आयोग अत्यंत नाखुषीने परवानगी देत आहे. अति उच्च दाब वीज वाहिन्या बंद कराव्या लागू नये, या प्रमुख उद्देशाने ही परवानगी देण्यांत येत आहे. वीज निर्मिती केंद्रातील बिघाड, इ. सारख्या आणीबाणीच्या परिस्थितीशिवाय, अशी कार्यवाही न करण्याची काळजी महा वितरणने घ्यावी. त्याशिवाय, अति उच्च दाब वीज वाहिन्या बंद कराव्या लागल्यास अशा सर्व घटनांचा कारणांसह अहवाल, महा वितरणने आयोगाकडे दर आठवड्यास सादर करावा.

(बी) मार्च ते पावसाळा सुरु होईपर्यंतच्या कालावधीतील विजेची अपेक्षित मागणी व तुटवडा लक्षांत घेऊन महा वितरणने कळविले आहे की, भार नियमनाचा कालावधी कोणत्याही दिवशी १४ तासांच्या मर्यादेपर्यंत वाढवावा लागू शकेल. या बाबतीत आयोगाची अपेक्षा आहे की, सिंगल फेज योजना, शेतीसाठी फीडर वेगळा करण्याचा कार्यक्रम, जादा कॅपसिटर बसविण्याचा कार्यक्रम, भार नियंत्रण कार्यक्रम, पूर्ण झाल्यावर आणि मागणी व्यवस्थापन योजनेस सुरुवात झाल्यावर, त्यांच्यापासून मिळणा-या लाभामुळे भार नियमन ८ तासापर्यंत न करता ते आणखी खाली आणता येईल.

(सी) शेतीसाठी फीडर वेगळे करण्याचा संपूर्ण कार्यक्रम १८ महिन्यांत पूर्ण करावयाचा आहे. त्यापैकी सहा महिन्याहून अधिक काळ लोटला असूनही ८००० गावांऐवजी केवळ ४९ गावे या कार्यक्रमांत समाविष्ट झालेली असल्याने या कार्यक्रमाची प्रगती अगदीच नगण्य झाली आहे. तसेच, सिंगल फेजिंग कार्यक्रमही अद्याप

पूर्ण करण्यात आलेला नाही. या बाबतीत अनेक काल-मर्यादा उलटून गेल्यामुळे यंत्रणेवरील भार कमी होण्यास विलंब होत आहे. या दोन्ही योजनांच्या झालेल्या संथ/नगण्य प्रगतीबद्दल महा वितरणच्या व्यवस्थापनास दोषी धरणे आयोगास भाग पडत आहे. महा वितरणच्या व्यवस्थापकीय संचालकांनी हे कार्यक्रम सुधारित वेळापत्रकानुसार कार्यान्वित करण्यांत येतील याची व्यक्तीशः काळजी घेण्यास व सुधारित वेळापत्रक या आदेशाच्या दिनांकापासून दहा दिवसांच्या आंत सादर करण्याचे त्यांना निदेश देण्यांत येत आहेत.

- (डी) आयोगाने प्रस्तुत केलेल्या भार नियंत्रणाच्या संकल्पनेनुसार, बिगर-सतत प्रक्रिया उच्च दाब उद्योगांना, त्यांचा युनिटसमधील मासिक वीज वापर, त्यांच्या मागील तीन महिन्यांच्या युनिटसमधील सरासरी मासिक वीज वापराच्या ८०% किंवा त्याहून कमी इतक्या मर्यादेत करावा लागेल.
- (इ) तसेच, सतत प्रक्रिया करणा-या करणा-या उच्च दाब उद्योगांना, त्यांचा युनिटसमधील मासिक वीज वापर, त्यांच्या मागील तीन महिन्यांच्या युनिटसमधील सरासरी मासिक वीज वापराच्या ९०% किंवा त्याहून कमी इतक्या मर्यादेत करावा लागेल.
- (एफ) जर निर्धारित लक्ष्य फेब्रुवारी, २००६ पर्यंत साध्य झाले नाही तर, संपूर्ण एमआयडीसी क्षेत्राला किंवा त्या विशिष्ट फीडरला, मार्च, २००६ च्या सुरुवातीपासून, आठवड्यांतून आणखी एक दिवस वीज पुरवठ्या शिवाय रहावे लागेल.
- (जी) भार नियमनासाठी शहरी आणि ग्रामीण अशी विभागणी करण्यास आयोग अनुकूल नाही. पुणे येथील मॉडेलच्या धर्तीवर, नागपूर, औरंगाबाद व नाशीक येथील शहरांत व औद्योगिक वस्त्यांमधील वीज तुटवडा कमी करण्यासाठी स्व-वापराच्या वीज निर्मिती केंद्रांची अतिरिक्त क्षमता उपलब्ध करू घेण्याची एक

व्यवस्था आयोग प्रस्तावित करीत आहे. महा वितरणने सादर केलेल्या माहितीच्या आधारे, असे दिसून आले आहे की, रबी हंगामास सुरुवात झाल्यानंतर, शेतीकरिता विजेच्या वापरात वाढ झाल्यामुळे विजेच्या मागणीत वाढ झाली आहे. त्यामुळे, पूर्वीच्या 'मुख्य नागरी विभाग', 'इतर नागरी विभाग' आणि 'ग्रामीण विभाग' अशा विभागांच्या गट-रचनेमध्ये, 'नागरी व औद्योगिक वस्त्या', 'शेती प्रभावित विभाग' आणि 'अन्य विभाग' असे बदल करण्यांत आले आहेत.

(एच) स्थानिक संस्था, उपभोक्ता सहभाग यांच्या माध्यमांतून विकेंद्रित वीज निर्मिती केल्यास, उपसा जल सिंचन योजना आणि ग्रामीण विभागातील विजेची खास मागणी भागविता येईल. त्यामुळे, महा वितरणने त्या दृष्टीने कार्यशील राहणे आवश्यक आहे.

(आय) यापूर्वी वेगवेगळ्या मुख्य नागरी विभाग, इतर नागरी विभाग, आणि ग्रामीण भागांत भार नियमनाचा वाटा १:२:५ या प्रमाणांत ठरविण्यांत आला होता. त्या ऐवजी, यापुढे भार नियमनाचे वाटप १:१.५:३.५ या प्रमाणांत अनुक्रमे नागरी व औद्योगिक वस्त्या, अन्य विभाग, व शेती प्रभावित विभाग यामध्ये करण्याचे ठरविले आहे.

(जे) आयोगाने भार नियमनाची कार्यपध्दती अशा रितीने आखली आहे की, भार नियमन इतक्या उच्च पातळीवर असताना देखील, एखाद्या विभागांतील वेगवेगळ्या गटांना, त्यांच्या अ, ब, क किंवा ड वर्गवारीनुसार लागू असलेल्या भार नियमनात, केवळ अर्ध्या तासाचा फरक असेल. अतिरिक्त वीज पुरवठा उपलब्ध झाल्यामुळे किंवा मागणीत घट झाल्यामुळे भार नियमन कमी प्रमाणात करावे लागेल त्यावेळी अ, ब, क, आणि ड याप्रमाणे वर्गवारी करण्यात

आलेल्या विभागांची त्या क्रमाने भार नियमनातून सुटका होईल व त्यानुसार शेती प्रभावित विभागाची प्रथम, नंतर अन्य विभागाची आणि शेवटी नागरी व औद्योगिक वस्त्यांची, याप्रमाणे सुटका होईल.

- (के) वेगळ्या फीडरवरील रेल्वे ट्रॅक्शन भार आणि सार्वजनिक पाणी पुरवठा योजनांना भार नियमन लागू राहणार नाही.
- (एल) वरील गटांवर आणि कार्यपध्दतीवर आधारित, संध्याकाळचा कमाल तुटवडा ४००० ते ४५०० मेगावॉट या पातळीवर असल्याचे गृहीत धरून एक उदाहरण म्हणून एक नमूना जोडपत्र-१ मध्ये देण्यांत आला आहे. वर घालून दिलेल्या निकषांचा विचार करून गट-निहाय विभागांची यादी जोडपत्र-२ मध्ये देण्यांत आली आहे.
- (एम) परिस्थितीची निकड लक्षात घेऊन राज्य भार प्रेषण केंद्राकडून यात फरक केला जाऊ शकेल. पण नियोजित भार-नियमन वरील तत्वांनुसार करण्यात आले पाहिजे.
- (एन) वीज पुरवठा खंडीत झाला तरी, आयोगाने ठरवून दिलेल्या व महा वितरणने प्रसिध्द केलेल्या वेळान्कांतील भार नियमनाच्या एकूण तासांपेक्षा अधिक भार नियमन होणार नाही , याची काळजी महा वितरणने नियमित संनियंत्रणाद्वारे घ्यावी.
- (ओ) आयोगाच्या या आदेशावर आधारित महा वितरणने त्यांचा नियोजित भार नियमन कार्यक्रम एक आठवड्याच्या आंत प्रसिध्द करून त्याची अंमलबजावणी करावी. नियोजित भार नियमन कार्यक्रमाला पुरेशी प्रसिध्दी देण्यात यावी.
- (पी) टिपीसीने डिजी सेटसचा वापर करून मुंबई परवाना क्षेत्रासाठी जे पर्यायी मॉडेल तयार केले आहे ते महा वितरणने, विशेषतः नागपूर, औरंगाबाद आणि नाशिक

सारख्या नागरी व औद्योगिक वस्त्यांमध्ये, जेथे पुणे नागरी परिमंडलाप्रमाणे स्वविप्र निर्मित अतिरिक्त वीज उपलब्ध होऊ शकत नाही, अजमावून पहावे.

(क्यु) शेतीसाठी फीडर वेगळा करण्याचा कार्यक्रम, कॅपसिटर्स बसविण्याचा कार्यक्रम, ज्यांच्यामुळे भार नियमन कमी होण्यास मदत झाली असती, अशा कार्यक्रमांची प्रगती महा वितरणकडून अतिशय संथ झाली असल्याने त्यांचा आढावा घेण्यासाठी आयोगाकडून एक विशेष सुनावणी आयोजित करण्यात येणार आहे.

(आर) वेळोवेळी निर्देश देऊनही महा वितरणने फीडरवरील भारासंबंधीची आंकडेवारी सादर केलेली नाही. विविध योजनांवरील प्रगतीचा आढावा घेण्यासाठी आयोजित करावयाच्या विशेष सुनावणीमध्ये या बाबतचाही आढावा घेण्यात येईल.

(एस) परवानेधारक कंपन्यांनी आयोगाच्या विविध आदेशांची पूर्तता करावयाची आहे. या पूर्ततेचे संनियंत्रण करण्याकरिता एक तपासणी पथक आयोग नियुक्त करणार आहे. गुंतवणूकीच्या योजना व पूर्तता करावयाच्या इतर बाबींसंबंधीची कामे, महा वितरण, महा पारिषण आणि महा निर्मिती कंपन्यांकडून योग्य रितीने पार पाडण्यांत येत आहेत की नाहीत, याची तपासणी कोणतीही पूर्व-सूचना न देता या कंपन्यांच्या क्षेत्र कार्यालयांना अचानक भेट देऊन तपासणी पथकामार्फत करण्यात येईल. आयोगाच्या निदेशांची पूर्तता न केल्यास दंड किंवा शिक्षा करण्याची तरतूद, विद्युत अधिनियम, २००३ च्या कलम १४२ आणि कलम १४६ मध्ये आहे. या तरतूदींच्या आधारे, कामचुकार अधिका-यांविरुद्ध कारवाई करण्याचा आयोगाचा विचार आहे.

(टी) प्रादेशिक ग्रीड मधून राज्याला अल्प-कालावधीसाठी अतिरिक्त वीज मिळावी म्हणून प्रादेशिक ग्रीड अधिका-यांबरोबर आणि अल्प-कालावधीसाठी केंद्राकडून

राज्याला अधिक मदत मिलविण्यासाठी राज्य शासनाशी, संपर्क साधण्याचा महा वितरणला सल्ला देण्यात येत आहे.

(यु) महा वितरणने शेतीसाठी नवीन जोडण्या देण्यावर निर्बंध घालण्याची विनंती आयोगाला एका याचिकेद्वारे केली आहे. नवीन जोडण्या देण्यावर घालावयाच्या निर्बंधासंबंधी वेगळ्या सुनावणीत निर्णय घेण्यात येईल.

(व्ही) प्रत्यक्ष अंमलबजावणी, अधिक माहिती व विश्लेषण, योजलेले इतर उपाय, कामगिरीतील सुधारणा आणि इतर घटक लक्षात घेऊन, आयोग या योजनेचा वेळोवेळी आढावा घेऊन त्यात सुधारणा करेल.

(डब्ल्यु) विद्युत अधिनियम, २००३ च्या कलम २३ खाली आयोगाने महाराष्ट्र राज्यातील सर्व वितरण परवानेधारकांना निदेश निर्गमित करण्यासाठी महा वितरणने एक प्रस्ताव आयोगाकडे सादर केला आहे. या प्रस्तावामुळे महाराष्ट्र राज्यातील सर्व वितरण परवानेधारकांवर परिणाम होणार असल्यामुळे , आयोग यासंदर्भात एक वेगळा आदेश काढीत आहे. विशिष्ट वर्गवारीच्या ग्राहकांवर, भार व्यवस्थापन आकार लावण्यास परवानगी देण्याचा प्रस्ताव महा वितरणने आयोगाकडे सादर केला आहे. असा आकार लावल्यास वीज दरामध्ये बदल केल्यासारखे होईल म्हणून आयोगाने महा वितरणचा सदर प्रस्ताव नाकारला आहे.

हा आदेश आयोगाच्या (www.mercindia.org.in) या वेब-साइटवर उपलब्ध आहे.

(मालिनी शंकर)
सचिव, मविनिआ

मुंबई,
१०-०९-२००६

Annexure 1

Sheddable Load in MW

Region	Urban & industrial conglomerations	Other Regions	Agriculture dominated regions	Total Load
Group				
A	522	280	678	1480
B	397	519	1375	2291
C	49	1036	1725	2810
D	217	925	862	2004
Total	1185	2760	4640	8585

Simulated Hours of Load Shedding

Region	Urban & industrial conglomerations	Other Regions	Agriculture dominated regions	Anticipated Load Relief in Evening Peak Hours
Group	Hours	Hours	Hours	MW
A	2.5	4.5	11.0	
B	3.0	5.0	11.5	4000-4500
C	3.5	5.5	12.0	
D	4.0	6.0	12.0	

Annexure 2

A Group

Sl.	Agriculture dominated	% Distribution & Collection Losses
1	Kolhapur (R-1)	15
2	Wai	20
3	Pachora	22
4	Satara	24
5	Gadhinjilaj	25
6	Ratnagiri	25
7	Vita	26
8	Dharangaon	27
9	Sangamner Div	28
10	Sandli (R)	28
11	Karad	28
	Other Regions	
12	Kolhapur (U)	11
13	Ichalkaranji	13
14	Sangli (U)	20
15	Solapur (U)	22
	Urban & industrial conglomerations	
16	Nerul	16
17	Vashi	16
18	Thane	19
19	Mulund	21
20	Padmavati(Pune)	22
21	Kothrud	22
22	Shivaji Nagar	23
23	Congress Nagar(Nagpur)	24
24	Nashik 1	25

B Group

Sl.	Agriculture dominated	% Distribution & Collection Losses
1	Kolhapur (R-2)	29
2	Savada	29
3	Phaltan	30
4	Morshi	30
5	Arvi	31
6	Kudal	32
7	Kankavali	32
8	Pune (Mulshi)	32
9	Islampur	32
10	Chandwad	32
11	Manchar	32
12	Chiplun	33
13	Rajguru Nagar	33
14	Jaisinghpur	33
15	Nasik (R)	34
16	Wardha	34
17	Goregaon	36
18	Barshi	36
19	Malegaon (R)	36
20	Ahmednagar (R)	36
21	Kannad	37
22	Daund	37
23	Hinganghat	38
24	Khamgaon	38
	Other Regions	
27	Dombivali	31
28	Vasai	32
29	Panvel	33
	Urban & industrial conglomerations	
30	Bhandup	26
31	Nashik 2	26
32	Wagle Estate	29
33	Parvati	30
34	Band Garden(Pune)	31
35	Rasta Peth(Pune)	32
36	Pimpri .	32
37	Bhosari .	33
38	Nagar Road	33

C Group

Sl.	Agriculture dominated	% Distribution & Collection Losses
1	Pandharpur	39
2	Akluj	39
3	Akola (R)	39
4	Dondaicha	39
5	Nagpur R-2	39
6	Solapur (R)	39
7	Malkapur	40
8	Bhusaval UCR	40
9	Washim	40
10	Baramati	41
11	Buldhana	41
12	Bhandara	41
13	Warora	42
14	Chalisgaon	42
15	Nandurbar	42
16	Dhule (R)	43
17	Katol	43
18	Palghar	43
19	Yeotmal	44
20	Amravati (R)	44
21	Aurangabad [R]	45
22	Achalpur	47
23	Kalyan (R)	47
24	Panvel (R)	49
25	Hingoli	50
26	Pusad	52
27	Shahada	53
28	Osmanabad	53
29	Deolloor	53
	Other Regions	
30	Ahmednagar (U)	37
31	Amaravati (U)	39
32	Dhule (U)	40
33	Virar	42
34	Malegaon (U)	43
35	Ulhasnagar II	46
36	Jalgaon (U)	47
37	Kalyan (W)	48
38	Kalyan (E)	48
39	Ulhasnagar (I)	49
40	Akola (U)	50
	Urban & industrial conglomerations	
41	Mahal	49

D Group

Sl.	Agriculture dominated	% Distribution & Collection Losses
1	Nagpur R-1	54
2	Latur	55
3	Nilanga	55
4	Bhokar	55
5	Parbhani	55
6	Tuljapur	57
7	Udgir	59
8	Beed	60
9	Jalana - II	60
10	Ambejogai	61
11	Jalana - I	62
12	Nanded UCR	63
	Other Regions	
13	Bhiwandi-I	60
14	Bhiwandi-II	62
	Urban & industrial conglomerations	
15	Gandhi Bag	54
16	Civil Lines(Nagpur)	55
17	Aurangabad (U) -I	56
18	Kalwa	57
19	Aurangabad (U) -II	62